

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Articulus I. vtrum dicendum sit, Christum esse subiectum Patri.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

Niceph.
Theophyl.
Alexand.

reuocandos esse ad statum sanctorum angelorum, quem errorem damnatum esse contra Orig. in V. Synod. refert Nicephor. lib. 17. histor. c. 27. & 28. & contra eundem videri potest late Theophilus Alexandrinus in duabus epistolis, quæ referuntur in i. tom. Bibliot. sanct. & in alijs locis hic error ex professo impugnatur, ostendendo, penas inferni esse æternas & immutabiles, in hoc ergo sensu certissimum est, Christum non redemisse angelos, nec mortuum esse pro illis, non quia id fieri non potuerit, sed quia Deus statuit illis non parcere, nec remedium præstare, cuius potissima ratio est infernalis Dei voluntas, congruenter vero adduximus supra quæst. 1. art. 2.

Bernard.
Dionys.
Theodor.
Theophyl.

De posteriori ergo sensu versari potest quæstio inter Catholicos, quæ suppositis ijs, quæ in præcedenti sect. dicta sunt magis ad modum loquendi, quam ad rem spectat. Oportet tamen proprie, & castè loqui. Bernardus ergo locis citatis sectione præcedenti, videtur probare illam locutionem Christum redemisse angelos sanctos, gratiam præseruationis illis conferendo. Dionysius etiam, c. 8. de diu. nomi. in fine dicit redemptionem posse appellari ex eo, quod non finit, quæ vere sunt, ad id cadere vt non sint. Præterea Theod. ad Hebr. 2. dicit, Christum pro creaturis omnibus mortuum fuisse, vbi enim nos legimus, vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem, ipse legit, vt absque Deo pro omnibus gustaret mortem, & exponit, Deo excepto, pro omnibus gustauit mortem. Vbi Theophyl. licet lectionem illam non probet, quam à Nestorianis dicit esse indutam, illa tamen supposita, expositionem Theodor. approbat.

August.
Bernard.

Dicendum vero breuiter est primo Christum proprie loquendo non esse mortuum pro angelis, vt recte docet August. in Enchirid. c. 61. & sequentibus, & eodem sensu dicit Bernard. serm. in ser. 4. hebdo. sanct. passionem Christi, neq. bonis, neq. malis angelis datam esse, sed tantum hominibus, multa etiam, quæ in sectione præcedenti in primo argumento primæ sententiæ adducta sunt, hoc confirmant.

2 Cor. 5.

Christum non
proprie pro
angelis mor-
tuum.

Quibus addi potest illud 2. ad Corinth. 5. Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Sed angeli non sunt mortui: ergo nec pro illis Christus mortuus est. Ratio vero est, quia mors vt mors, non est assumpta propter angelos, sed solum propter homines lapsos, vnde gratia non est data angelis ex præmissione meriti fundati in morte Christi, sed fundati absolute in charitate & bonis operibus Christi hominis, ac propterea neque illis data est gratia dependenter à morte Christi, nam si homo non peccasset, Christus non esset mortuus, vt supra dictum est. Deniq. mors, & aliæ penæ per se primo assumptæ sunt ad satisfaciendum, vnde pro illis solis dicitur Christus mortuus pro quibus satisfaciit, non autem satisfecit pro angelis, licet illis meruerit, sed satisfecit pro hominibus, ad quos expiandos se ipsum obtulit sacrificium. Nec vero, si Christus angelis meruit, propterea sequitur pro illis mortuum esse, primum quia non est necesse, vt per ipsam mortem illis meruerit, sicut nobis, sed per alios actus charitatis, vel religionis, &c. quanquam enim omnes actus Christi de se digni essent quolibet præmio, potuerunt tamen ab ipso, quidam actus ordinari ad vnum effectum, & non ad alios, vt ex supra dictis in hac quæst. & in q. 11. artic. 2. satis constat. Secundo & melius, quia quantum meritum mortis extensum sit ad angelos, non inde fit mortuum esse pro angelis, quia non pro illis ordinata, & assumpta est mors. Exemplum euidentius est, quia Christus per mortem suam sibi aliquid meruit: & tamen non propterea dici potest pro se mortuus, quin potius in Concil. Ephe. can. 10. damnantur dicentes, Christum pro se obtulisse sacrificium, & definitur pro solis hominibus obtulisse.

Dico secundo, Christum non posse proprie dici redemptorem angelorum. Hoc etiam colligitur ex

Augustin. supra, & ex communi modo loquendi Angelorum. Ratio est, quia nullus redimitur, nisi qui sub peccato seruit, vt ex Zozimo Pap. dicit August. 20. epist. 157. sed angeli sancti nunquam seruierunt peccato. Nec satis est, quod potuerint peccare, & propter merita Christi præseruari sint; hac enim ratione potuerunt dici diuina virtute, seu propter Christi merita fuisse præuenti, ne peccarent, seu defensi à peccato, vt loquitur Fulgent. lib. 2. ad Trasimund. cap. 1. circa finem; non tamen hoc sufficit ad propriam redemptionem, quia redemptio dicit iteratam emptionem. Supponit ergo, eum qui redimitur, esse aliquo modo captiui, & venundatum sub peccato vel in se, vel in radice sua, ex qua necessario contrahenda esse seruitus, & captiuitas peccati: angeli tamen sancti neutro modo fuerunt captiui, & ideo non fuerunt redempti, neque à Christo meritorie, neque à Deo vt principali autore gratiæ; sicut etiam mali angeli non possunt dici quoad sufficientiam redempti, eo quod illis data est sufficientes gratia, qua possent vitare peccatum. Adde, Christum solum redemisse, apprie pro quibus satisfecit, Christi enim redemptio hoc torum, & hoc potissimum includit: certum est autem, Christum non satisfecisse pro angelis. Potest ergo Christus vere dici sanctificator, iustificator, & glorificator angelorum, non vero proprie redemptor. Vnde illæ locutiones Bernard. & Dionys. supra citatæ non sunt omnino propriæ, & rigorosæ, omnem enim liberationem à peccato, redemptionem vocant, nos vero hic explicamus propriam, & rigorosam significationem verborum. Et idem ad Theodoretum dicendum est, cuius locutio magis vitanda est, quia magis redolere errorem Orig. quanquam à Theodoro in Catholico sensu explicetur, dicit enim Christum mortuum esse pro omnibus, quia per ipsum omnia in statuantur, vt Paul. alio loco dixit.

QUESTIO XX.

De conuenientibus Christo, secundum quod Patri fuit subiectus, in duos articulos diuisa.

Item de considerandum est de his, quæ conueniunt Christo per comparationem ad Patrem, quorum quadam dicuntur de ipso secundum habitum ipsius ad Patrem: puta, quod est ei subiectus, quod ipsum orauit, quod in sacerdotio ministravit. Quadam vero dicuntur, vel dici possunt secundum habitum Patris ad ipsum: puta, si Pater enim adoptasset, & quod eum prædestinauit.

Primo igitur considerandum est de subiectione Christi ad Patrem. Secundo, de eius oratione. Terrio, de ipsius sacerdotio. Quarto, de adoptione, an ei conueniat. Quinto, de eius prædestinatione.

Circa primum quaeruntur duo.

Primo, vtum Christus sit subiectus Patri.

Secundo, vtum sit subiectus sibi ipsi.

ARTICVLVS I.

Vtrum dicendum sit, Christum esse subiectum Patri.

Ad primum sic proceditur. Videtur, quod non sit dicendum, Christum esse subiectum Patri. Omne enim quod subicitur Deo Patri, est creatura: quia, vt dicitur in lib. 2. de ecclesiasticis dogmatibus, in Trinitate nihil est seruens, neque subiectum. Sed non est simpliciter dicendum quod Christus sit creatura, vt supra dictum est. Ergo

Cap. 4 habetur hic liber
Deo Patri subiectus.

2. Præterea, ex hoc dicitur aliquid Deo subiectum, quod est
eius dominio seruientis. Sed humanæ nature in Christo non po-
test attribui seruitus. Dicit Damasc. * in 3. lib. Sciendum est,
quod neque seruam ipsam, scilicet humanam naturam Christi
fieri, dicere possumus: seruutis enim & dominationis nomina,
non nature sunt nomina, cognitionisque signa, sed eorum, quæ
ad aliquid, quem admodum paternitatis & filiationis nomi-
na. Ergo Christus secundum humanam naturam non est sub-
iectus Deo Patri.

3. Præterea, Prioris ad Corinth. 15. dicitur, Cum autem
subiecta illi fuerint omnia, tunc ipse filius subiectus erit illi,
qui sibi subiecit omnia. Sed sicut dicitur Hebr. 2. Nunc necesse
videmus omnia subiecta ei. Ergo nondum ipse est subiectus Pa-
tri, qui ei subiecit omnia.

Sed contra est, quod Dominus dicit Ioann. 14. Pater ma-
ior me est. At Augustinus dicit in primo de Trinitate: * Non
immerito Scriptura utrumque dicit, & æqualem Patri Filium,
& Patrem maiorem Filio: illud enim propter formam Dei,
hoc autem propter formam serui, sine ulla confusione intelli-
gitur. Sed minor est subiectus maiori. Ergo Christus secundum
formam serui est Patri subiectus.

a Respondeo dicendum, quod cuiuslibet habenti aliquam na-
turam, conueniunt ea, quæ sunt propria illi nature. Natura
autem humana ex sui conditione habet triplicem subiectio-
nem ad Deum. Vnam quidem secundum gradum bonitatis,
prout scilicet diuina natura est ipsa essentia bonitatis: ut pa-
tet per Dionysium 1. cap. de Diuinis nominibus, naturam autem
creata habet quandam participationem diuine bonitatis,
quasi radiis illius bonitatis subiecta. Secundo, humana natu-
ra subiecit Deo, quantum ad Dei potestatem, prout scilicet
natura humana, sicut & quælibet creatura, subiacet opera-
tioni diuine dispositionis. Tertio specialiter humana natura
Deo subiecit, quantum ad proprium suum actum: inquan-
tum, scilicet, propria voluntate obedit mandatis eius. Et hanc
triplicem subiectionem ad Patrem Christus de seipso conste-
tur. Primam quidem Matth. 19. Quid me interrogas de bo-
no? vnus est bonus Deus. Vbi Hieronymus * dicit: Qui magi-
strum vocauerat bonum, & non Deum vel Dei Filium confes-
sus erat, dicitur hominem, quamuis sanctum, in comparatio-
ne Dei non esse bonum. Per quod dedit intelligere, quod ipse
secundum humanam naturam non pertingeret ad gradum
bonitatis diuine. Et quia in his: quæ non mole magna sunt, i-
dem est esse maius, quod melius, ut Augustinus dicit in 6. de

Super illud
Quia me in-
terrogas de
bono, 9.

Li. 6 de Tri-
nit. cap. 8. circa
med. tom. 3.

Cap. 4 circa
fin. illius.

Trinitate, * ex hac ratione Pater dicitur maior Christo, se-
cundum humanam naturam. Secunda etiam subiectio Chri-
sti attribuitur, inquantum omnia, quæ circa humanitatem
Christi acta sunt, diuina dispositione gesta creduntur: unde
Dionysius * dicit 4. cap. Cælest. hierarchie, quod Christus sub-
iecitur Deo Patri ordinationibus. Et hoc est subiectio seruutis,
secundum quod omnis creatura Deo seruit, eius ordina-
tioni subiecta: secundum illud Sapientie 16. Creatura tibi fa-
ctori deseruiens. Et secundum hoc etiam Filius Dei Philippen.
2. dicitur formam serui accepisse. Tertiam etiam subiectio-
nem attribuit sibi ipse Ioann. 8. dicens: Quæ placita sunt ei,
facio semper. Et hæc est subiectio obedientie Patri usque ad
mortem. Vnde dicitur Philip. 2. quod factus est obediens Patri
usque ad mortem.

Quæst. 16.
art. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut non est simpli-
citer intelligendum, quod Christus sit creatura: sed solum
secundum humanam naturam, siue apponatur ei determina-
tio, siue non (ut supra dictum est) ita etiam non est simpliciter
intelligendum, quod Christus sit subiectus Patri: sed solum
secundum humanam naturam, etiam si hæc determinatio
non apponatur, quam tamen conuenientius est apponere,
ad evitandum errorem Arii, qui posuit Filium minorem
Patre.

Ad secundum dicendum, quod relatio seruutis, & domi-
ni.

Fr. Suarez Tom. 1.

A nisi fundatur super actione & passione, inquantum, scilicet,
serui est moueri à domino secundum imperium. Agere non ar-
tribuitur nature sicut agenti, sed personæ: actus enim suppo-
sitorum sunt & singularium, secundum philosophum. * Attri-
buitur tamen actio nature, sicut ei secundum quam persona
vel hypostasis agit. Et ideo quamuis non proprie dicatur, quod
natura sit domina vel serua, potest tamen proprie dici, quod
qualibet hypostasis vel persona sit domina vel serua secundum
hanc vel illam naturam. Et secundum hoc nihil prohibet,
Christum dicere Patri subiectum vel seruum secundum hu-
manam naturam.

Ad tertium dicendum, quod sicut Augustinus * dicit in 1.
de Trinitate, tunc Christus tradet regnum Deo & Patri, quæ-
do iustos, in quibus nunc regnat per fidem, perducitur est ad tom. 3.
speciem: ut scilicet videant ipsam essentiam communem Pa-
tri & Filio. Et tunc totaliter erit Patri subiectus non solum
in se, sed etiam in membris suis, per plenam participationem
diuine bonitatis. Tunc etiam omnia erunt plene ei subiecta
per finalem impletionem sue voluntatis de eis: licet etiam mo-
do sint omnia ei subiecta quantum ad potestatem secundum
illud Matthæi vltimo: Data est mihi omnis potestas in celo &
in terra.

COMMENTARIUS.

IN corpore articuli explicat D. Thom. tria sub no-
mine subiectionis, atque adeo sub hoc titulo, com-
prehendi, scilicet inæqualitatem, subiectionem, & ser-
uitutem, unde hic queritur, an Christus sit inæqualis,
aut minor Patri, an sit subiectus illi, & an sit seruus
illius, hæc enim tria diuersa sunt, nam esse minorem
consistit in inæqualitate, in bonitate, seu perfectio-
ne: esse subiectum consistit in obligatione parendi
præceptis alterius: esse autem seruum est esse sub do-
minio alterius, quæ omnia comprehendit D. Tho.
sub vno titulo, quia eadem ratio quæstionis, vel dubi-
tationis est in omnibus, & quia sub hoc nomine,
subiectus, omnis inferior comprehenditur potest.

Affermat igitur D. Tho. hæc tria in Christo co-
uenire, quod satis clare & distincte probat testimo-
niis Scripturarum, & rationibus, quæ expositione
non indigent. Quoniam vero de re fere nulla hic est
difficultas, supposita Catholica fide de vera diuini-
tate, & humanitate personæ Christi: sed tota diffi-
cultas est de modo loquendi: ideo D. Thom. in soluc.
ad primum & secundum, hunc explicat. Inquit e-
nim in illis argumentis, an simpliciter dici possint
hæc prædicata de Christo, vel solum cum illa deter-
minatione, inquantum homo. Et sentire videtur con-
uenientius esse hanc determinationem adiungere,
propter vitandum periculum erroris, simpliciter
tamen non esse necessarium, quia etiam si non ponatur
determinatio, intelligitur tale prædicatum tri-
bui Christo, secundum eam naturam, secundum quā
potest illi conuenire: neque in hoc ponit D. Thom. vl-
lam differentiam inter illa tria prædicata: quæ om-
nia proprias difficultates habent infra tractandas.

b Tertium argumentum fundatum est in verbis
Pauli 1. ad Corinth. 15. Cum autem subiecta fuerint illi
omnia, tunc ipse filius subiectus erit illi, qui sibi subiecit om-
nia: quibus significari videtur, filium nondum esse
subiectum Patri. Et respondet cum August. libro 1.
de Trinitate 8. nunc quidem filium ut hominem (ita
enim intelligendum est) in propria humanitate sua
esse perfecte subiectum Patri, tunc autem futurum
etiam subiectum in membris suis: quia licet nunc om-
nia sint subiecta Patri quoad potestatem, non ta-
men quoad plenam participationem, & perfectam
obedientiam, & conformitatem cum illius volun-
tate, quam subiectionem tunc habebit. Et hanc ex-
positionem latissime prosequitur Greg. Nyss. orat.
propria de hac re, ubi circa medium his paucis ver-
bis illa concludit: Quæ Filius dicitur subiectio, per nos sit,
bis illa concludit: Quæ Filius dicitur subiectio, per nos sit,

quippe

Lib. 1. Mat.
Paulo post
prin. 10. 3.

Nomen sub-
iectionis
quid importa-
ret.

1. Cor. 15.

Augustin.

Greg. Nyss.

Ambros.

quippe cum ea, que in corpore eius perfecta fuerit subiectio, ad eum referatur, qui in nobis gratiam subiectionis effecit. Eandem habet Ambros. lib. 5. de fide, cap. 6. ubi interdu de Christo in humanitate sua pro nobis subiecto, interdum de corpore mystico, seu de Christo in nobis subiecto, Patri, locum illum explicare videtur. Clarius Orig. homil. 2. in Psalm. 36. in principio.

Orig.
Damasce.

Ac denique Damasc. lib. 4. de fide. c. 19. post medium, ubi ita videtur hanc subiectionem ad nos referre, ut videatur negare Christum posse dici subiectum, sic enim inquit: Nec Patri subiecti necesse habet: etenim quia ratione Deus est, Patri aequalis est, non autem aduersarius, nec subiectus: quia autem homo nunquam Patri contumax fuit, ut ei subiectione sit opus: sed ut ex ipsa ratione, qua utitur, constet, loquitur de noua subiectione, per quam prior inobedientia, vel contumacia correctata sit: Talis enim, inquit, subiectio non cadit in Christum secundum propriam humanitatem: & ideo de hac subiectione loquens recte concludit: Ex quo intelligitur eum personam nostram usurpantem, ac sese in ordinem nostrum aggregantem his verbis vultu esse. Quæ expositio optima & facilis est. Addit vero Augustinus dicto libro primo, de Trinitate capite octauo, specialiter dixisse Apostolum, ipsummet CHRISTVM tunc esse futurum subiectum Patri, ne quisquam putaret, habitum CHRISTI, qui ex humana creatura susceptus est, conuersum iri postea in ipsam diuinitatem: ac si Apostolus diceret, ita fore Christo omnia subiicienda, ut tamen ipse semper futurus sit subiectus ei, qui omnia subiecit, non quod de nouo sit ei subiiciendus: sed quod in subiectione, quam nunc habet, semper perseveraturus sit. Denique addit idem Augustinus libro octuagesimo tertio quæstion. quæst. sexagesima nona: & significat Hilarius libro vndecimo, de Trinitate post medium illam locutionem Pauli intelligi posse in xta vñta. tam phrasim Scripturæ, in qua plerunque quod semper est, tunc fieri dicitur ab aliquo, cum in eo cognoscere ceperit. Tunc ergo erit CHRISTVS subiectus Patri, quia tunc perfecte omnibus innotescet, quam eximia fuerit eius subiectio, & obedientia ad Patrem, ex qua immortalitas, & Sanctorum omnium beatitudo manauit. Sed hoc testimonium accuratius tractabimus in sequenti Tomo disputatione quinquagesima octaua sect. 4.

August.

ARTICVLVS II.

Vtrum Christus sit subiectus sibi ipse.

115
In synod. t.
Ephesi.
missa ad
Nestor in
medio illius.Libr. 3. fid.
orth. c. 11.
parum à
med.

Secundum sic proceditur. Videtur quod Christus non sit subiectus sibi ipse. Dicit enim Cyrillus in epistola synodica*, quam scilicet, synodus Ephesina recepit: Neque ipse Christus sibi seruus est, nec dominus, fatuum enim est, vel potius impium hoc sentire, vel dicere. Et hoc etiam asserit Damascenus* in tertio libro dicens. Vnum enim ens Christus, non potest seruus esse sui ipsius, & dominus. Sed in tantum Christus dicitur seruus Patris, in quantum est ei subiectus. Ergo Christus non est subiectus sibi ipse.

Lib. 3. non
multum remo-
uante sineIn suo sym-
bolo fuit.

2. Præterea. Seruus refertur ad dominum. Sed ratio non est alicuius ad se ipsum: unde & Hilarius dicit in libro de Trinitate*, quod nihil est sibi simile, aut æquale. Ergo Christus non potest dici seruus sui ipsius, & per consequens nec sibi esse subiectus.

3. Præterea. Sicut anima rationalis & caro vnus est homo. ita DEVS & homo vnus est CHRISTVS, ut Athanasius* dicit. Sed homo non dicitur subiectus sibi ipse, vel seruus

sui ipsius, aut maior se ipso propter hoc, quod corpus eius subiectum est anima. Ergo neque Christus dicitur subiectus sibi ipse propter hoc quod eius humanitas subiecta est diuinitati ipsius.

Sed contra est, quod Augustinus* dicit in primo de Trinitate. Veritas ostendit secundum istum modum, quoscilicet, Pater maior est Christo secundum humanam naturam, etiam se ipso minorem Filium.

2. Præterea. Sicut ipse argumentatur ibidem. sic accepta est à Filio Dei forma serui, ut non amitteretur forma Dei, sed secundum formam Dei, quæ est communis Patri, & Filio, Pater est filio maior secundum humanam naturam, Ergo etiam Filius est maior se ipso secundum humanam naturam.

3. Præterea. Christus secundum humanam naturam est seruus Dei Patris, secundum illud Ioannis vigesimo, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum. Sed quicumque est seruus Patris est seruus Filij, alioquin non omnia quæ sunt Patri essent Filij. Ergo Christus est seruus sui ipsius, & sibi subditus.

a Respondeo dicendum, quod (sicut dictum est*) esse dominum, & seruum attribuitur personæ, vel hypostasi secundum aliquam naturam. Cum ergo dicitur Christus esse dominus, vel seruus sui ipsius, vel quod Verbum Dei est dominus hominis Christi, hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo, ut intelligatur hoc esse dictum ratione alterius hypostasis, vel personæ, quasi alia sit persona Verbi Dei dominantis & alia hominis seruientis: quod pertinet ad hæresim Nestori. Vnde in condemnatione Nestori dicitur in synodo Ephesina: * Si quis dicit Deum, vel dominum esse Christi ex Deo Patre Verbum, & non magis eundem ipsum consistitur simul Deum & hominem, ut pote Verbum factum carnem: secundum Scripturas, anathema sit. Et hoc modo negatur à Cyrillo, & Damasceno*. Et sub eodem sensu negandum est. Christum esse minorem se ipso, vel esse sibi subiectum. Alio modo potest intelligi secundum diuersitatem naturarum in vna persona vel hypostasi. Et sic dicere possumus secundum vnam earum, in qua cum Patre conuenit simul eum cum Patre præesse, & dominari: secundum vero alteram naturam, in qua nobiscum conuenit, ipsum subesse & seruire. Et per hunc modum dicit Augustinus*, Filium esse se ipso minorem. Sciendum tamen, quod cum hoc nomen, Christus, sit nomen personæ, sicut & hoc nomen Filius, illa per se & absolute possunt dici de Christo, quæ conueniunt ei ratione sue personæ, quæ est æterna: & maxime huiusmodi relationes, quæ magis proprie videntur ad Personam vel hypostasim pertinere. Sed ea, quæ conueniunt sibi secundum humanam naturam, sunt ei potius attribuenda cum determinatione, ut videlicet dicamus Christum esse simpliciter maximum, & dominum, & præsentem: quod autem sit subiectus, vel seruus, vel minor, est ei attribuendum cum determinatione, scilicet, secundum humanam naturam.

Ad primum ergo dicendum, quod Cyrillus & Damascenus negant, Christum esse dominum sui ipsius, secundum quod per hoc importatur pluralitas suppositorum, quæ requiruntur ad hoc, quod aliquis simpliciter sit dominus alicuius.

AD secundum dicendum, quod simpliciter quidem oportet esse alium dominum, & alium seruum: potest tamen aliqua ratio dominij, & seruitutis seruari, prout idem est dominus & seruus sui ipsius, secundum aliud & aliud.

Ad tertium dicendum, quod propter diuersas partes hominis, quarum vna est superior, & alia inferior, dicit etiam Philosophus in 5. Ethicorum* quod est hominis ad se ipsum iustitia, in quantum transibit & concupiscibilis obediunt rationi. Vnde